

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului [Lövészutoxa], Nr. 5.

Sorisorile nefrancate nu se voru primi doasă numai de la corespondenții regulari ai „Federatiunii.“ Articolii trimisi și nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politico, literario, comercialu si economicu.

Va esfi Mercuri-a, Vineri-a si Dominece-a.

Pest'a, 20./8. iuliu, 1872.

Alegerile deputatilor in Ungaria se apropia de finit. Cascigulu totale, ce va rezultă pentru partit'a guvernamentale, n'are s'è fia mai mare de 20 deputati, prin urmare nu eră neci una causa, că organele partitei deakiane — guvernamentali s'è faca atât'a sfara triunfale, mai alessu daca voru recugetă la mediuloclele immorali, prin cari ajunse ra la acestu resultat, ce li assecura domnia inca pre trei anni, adeca de nu se va intemplă vre unu „non putarem“, ce li-ar poté turbnă cerculu potestatii. In totu casulu ince ministeriulu se va purifică.

Ne aflam in statuinea, asiá dissa „morta“ candu diplomatiu petrecu pre la scalde, nu pentru a se lassá pre unu timpu, cătu de scurtu, de intrige, ci d'a cloci si a infiră altele noue. — Machin'a parlamentaria inca abie mai functiunedia ici, colo, in monarchia ostrunguresca, numai in Croati'a, unde d'pa ce natiunalii si uniuștii fecea unu felu de compromissu, era guvernu ung. concessiunile de revisiune a pactului bilaterale, impacatiuuea intre tierrelor sorori se crede assicurata. Daca ministeriulu ung. dupa atate incercari desierete, ajunse in fine la convictiune, că una impacatiu equitabile este de preferit tensiunii si frecciorilor dusmanose, speram, că in scurtu are s'è profitedie de acesta doctrina salutare si facia cu Romanii din Transsilvania. Negotiatiunile de impacatiu, initiate de D. ministru-pres. Lónyay, n'a produsu inca vre unu resultat palbabil, dar' s'è speram, că spiritul de reconciliatiune, daca intru adeveru există, va invinge pedecele, cari, daca ministeriulu ung. vre s'è fia ecuitabile si s'è respectedie dreptatea si ratiunea politica, sunt mai multu imaginarie si create de cei, ce nu sciu pretiu immens'a valore a unei b'ne intellegeri intre Romani si Unguri. Cunoscemu punctele luate de base pentru realisarea impacatiunii, cunoscemu si unele amenunte alle negotiatiunilor, dar' natur'a prea delicata a unor assemene incercari amicabili, nu ni permite a turbură in modu indiscretu oper'a inceputa, a carei fericita reesfre toti o dorim. Sperari sanguinico nu avemu, dar' voint'a buna si firm'a resolutiune potu apropiá resultate, ce nu se acceptau decât'u intr'unu viitoru mai iudepartat. Quod faxint superi!

Contele Lónyai, intr'una scrisore cătra presedintele camerei croatice esprime dorint'a, că deputatiunea regnocolare s'è incepa lucrarile. Precătu timpu voru tiché acestea, camer'a va pausă. — D. Priti's, capu allu sectiunii de justitia, menitu a luá conducerea provisoria a guvernului tierrei, petrece aici in Pest'a, pentru a primi instructiuni la nou'a actiune a guvernului centrale. Astfelu se adeveresc scirea, că D. Vacanovicu, dupa concidiul s'eu de 6 septemane, n'are s'è se reintorne in palatiulu banilor Croatiai.

Guvornulu prussianescu grăbesce cu iutiela a importă cu de a sila civilisatiuuea nemtiesca in ducatele annesate Alsaci'a si Lotaringia verendu limb'a cea sgrontuosa a lui Arimini, in loculu cellei armoniose francesc, si nu se multiumesce, că su navalitu in administratiune, in scolole populari, in gimnasie, schimbandu pana si numele stradeloru, acum irrumpe si in sanctiuarulu besericei, ordonandu, că protocollele consistorieloru, a consilielor presbiterali si allu toturoru affacerilor besericesci si officiali s'è se compuna in limb'a nemtiesca. Aceasta mesura silnica luata indata in allu doile anu allu annexiunii au atistiati spiritele, cu atâtu mai multu, cu cătu aceea se assemenea cu procederea guvernului francesc, care numai la an 1844, adeca numai dupa doue sute de anni ardonasse preutilorul Alsaciian d'a compune protocollele in limb'a francesc. Purcederea cea nedrepta a guvernului prussianescu va servi firesce numai a intari oppositiunea in poporus si provocă proteste vigorose. D. Bismarcu se pare a crede, că va poté realizá visiunea apocaliptica a unui fanfarou de prussacu care, mai de una d'file, in allucinarea sa boscorodisse, că in timpu de 500 de auni tota lumea are s'è fia Bis marco-prusso-nemtficata. Samsonulu prussianescu

nu are atât'a potere in celle trei fire de peru, ce i-a mai remasu pre ciolanulu s'eu cellu plesiu. Se pote că nemtii se cuceresca, precătu va timpu, Europa, dar' că s'è impuna hondrolitur'a loru nemtiesca, poporelor mai vechie in cultura si civilizatiune, ast'a nu se pote. Elementulu latinu cu graiulu s'eu cellu sondru si armoniosu va farmecă si pre viitoru poporele lumiei prin urmare si pre neamtiu.

In 15. l. c. s'è intrunitu éra tribunalulu de arbitrii in Geneva spre a delibera a supr'a celebrei cause Alabam'a. Tribunalulu va delibera a supr'a intrebarilor: este ore, preste totu, detoria Anglia s'è platesca desdaunare Americei? si in casu candu tribunalulu ar' pronuncia sententia affirmativa; adeca recunoscundu-se in principiu indetorirea Angliei, se va deslegă a dou'a intrebare: cătu are Anglia s'è platesca Americei? adeca se va fissá summa desdaunarii.

Congressulu internationale din London, ce se occupa cu cestiuinea inchisorilor, au tienutu in 12. l. c. celle de pre urma trei siedintie de sectiuni. In sect. angl. obiectulu principale allu discussiunii au fostu disciplin'a penitentiaria in inchisorile din Ind'a. In sect. francesc, D. Stevens fece unu reportu lungu a supr'a sistemului cellular (recluziune solitaria) din Belgia si aperă, din motive de disciplina si morale principiulu strictei isolari a criminalistilor mari. A trei-a sectiune pentru femei, se occupa cu discussiunea (resolvarea) celor mai potrivite măsuri spre indreptarea femeilor cadiute.

Transsilvani'a.

D'in cerculu electoralu alu Brasiovului strabat incoce sciri forte curiose. Pana acuma se scia numai despre lupt'a electorele ingagiata intre sasi de un'a, intre romani si unguri-armeni de alta parte, nu se scia ince nimic'a despre lupt'a intestina d'entre romani. Cătu au duratu verificările alegatorilor, deseile telegramme, cari ajungeau la Pest'a, areta starea cea incoredata a partilor. Romanii si armenii strigă neincetatu, că comisiunea, compusa in majoritate de sasi, sterge barbatesce din list'a romanesca si secuio armenesca. In fine venira dd. Ionu Lengeru adv. ungurescu, Szilágyi si armenul Lázár la Pest'a, pentru că s'è redice in persona protestele loru in contra comisiunii.

Pre candu acei plenipotenti ai cluburilor petrecceau in Pest'a, la Brasiovu se tienu una adunare numerosa, amestecata din tote sementile, cu exceptiune de sasi. In acel meetingu cadiura vorbe grele asupra sasilor, cari respundu in foia loru locala. Plebea fu irritata din tote partile. Romanii facura intre sine una collecta că de doue milii spre scopuri electoralni. Intr'aceea se lati faim'a, că una parte din garnisona este consemnată prin casarme spre a essi la orice momentu s'ar cere.

In fine pre la 10 iuliu ajunse la Brasiovu d. Jekelfalussy, care in calitatea sa de functiunari innaltu in resortulu politiei statului avea missiuni diverse pentru Transsilvania si mai de aproape cu respectu la romani. Totu d. Jekelfalussy avu frumos'a missiune, d'a ingrigi, că d. ministru Tisza, care a cadiutu la Covasna, stropit u reu de sange secuiescu (duoi morti si 9 raniti), s'è fia candidatu la Brasiovu.

Mare bucuria in Israile, că acum are unu candidatu magiaru de positiune innalta si că lipsesc numai, că si romanii s'è essa cu candidatulu loru. Bucuri'a ince dură numai căteva momente, pentru că d. Jekelfalussy, in locu d'a intrebă pre romani despre candidatulu loru, se puse immediat in relatiune cu intelligent'a sasilor, carei a recomandă pre d. Tisza de candidatul alaturu cu candidatulu Wächter si in loculu celuilaltu candidat sasescu, anume Emilu Trauschenfels. Aside-dara romanii infratiti, romanii recurrenti la Pest'a, romanii cari au sacrificat pana acilea căteva milii, fusera ignorati cu totul, erau sasi,

Pretinutu de Prenumeratiline

Pre trei lune . . . 3 fl. v.

Pre sieze lune . . . 6 "

Pre anulu intregu . . . 12 "

Pentru Roman'a:

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei

" 6 luns 16 " = 16 "

" 3 " 8 " = 8 "

Pentru Imeritul:

10 or. de linia, si 30 or. tasa timbrale pentru fiecare publica-

tione separatu. In locu deschis

20 or. de linia.

Unu exemplar costă 10 cr.

in locu de a fi pedepsiti, fusera imbiati cu alianța noua unguresca. Prinindu romanii acesta palma infricostata, in 12 iuliu cochiarama una adunare numai romanesca, pentru că s'è essa d'in acelu cornu de capra; dara d'in acea adunare nu s'au alesu nimicu, atâtu pentru că a fostu cercetata reu, cătu si că in aceea se incinse o certa forte urtiosa intre betranulu presedinte alu comitetului infratilor si intre unu altu presedinte improvisatu.

Totu atunci se vorbia tare, că d. Ioanu Branu Popu de Lemény et. Cozla si d. advocatul Iosif Puscariu aru stă s'è si-puna candidatur'a, si inca unula in contra altui-a, daca mai are s'è stă fratetatea, pentru că secuii si armenii inca au pre candidatulu loru. Dara de la Sabiu se porncisse multu mai de inainte, că s'è se candidadie s'eu advocatulu Ioanu Stravoiu, s'eu Ioane Padure. Mai era nevoie mare, că pre d. Ioanu Branu Popu de Lemény et. Cozla nu-lu voiesce nice negotiatu nimea, nice plebea, era asupra celor-lalti trei, opiniunile erau forte impariste. Confusiuinea la culme.

In fine nou'a adunare din 14. iuliu limpede in cătu-va situatiunea, că romanii scosera de candidatu, alaturea cu ministrul Tisza, pre Prea Sanita Sa d. Andrei br. de Siagun'a, archi-episcopu si metropolitu, consiliariu intimu alu Maj. Sale, comandatoriu alu ordinului leopoldinu, etc.

Dara ce facura intr'aceea sasii? Ei respinsera categorie candidatur'a ministrului Tisza si spusera dl. Jekelfalussy verde, că ei nu voru s'è scia de neci una transactiune, si au pre candidatii loru natiunali, Wächter si Trauschenfels, caror-a alegatorii sasi li au datu parol'a si li-au luat parol'a; ei, sasi, nu si voru tradă sangele loru nice pentru căli ferrate, nice pentru alte favoruri, nice pentru tota lumea; daca voru ramane in minoritate, daca voru cadă, incă s'è cada cu onore, era nu palmulti, s'eu inca si inferati de tradatori ai sangei propriu.

In căteva d'file va fi cunoscutu si resultatulu alegatorilor de la Brasiovu; dar' inca nu se scia, daca ministeriulu a luat vre o decisiune in cau'a sutelor de locuitori stersi din list'a electorală sub cuventu, că d'in contributiunea loru, multiplicata cu 60, si respective cu 100, nu resulta valorea de 300 fl. a caselor.

Despre academi'a de montanistica si silvicultura din Siemnitiu.

Acei-a cari, voiesc a fi primiti in academi'a acesta pentru cualificarea propria, se voru poté orienta d'in cele urmatorie.

Cursulu scolasticu plenariu alu academiei pentru montanistica tiene 4 ani, care e impartit in doue cursuri, anume preparativu si special, si fia care durezia doi ani.

Academi'a de silvicultura contine trei ani, d'ntre caru celu de antău se poté considera de cursu preparativu.

Limb'a propunerei este cea magiara.

Anulu scolasticu se incepe cu prim'a oct. si se inchia in 31 iuliu.

Ascultatorii sunt ordinari, extraordinari, si ospeti.

Ascultatorii ordinari sunt deobligati a asculta tote studiile conformu planului adoptat de academia, pana candu ascultatorii extraordinari potu alege obiectele si ordinea acelor-a conformu scopului intentat.

Acei-a, cari voiesc a fi primiti ca ascultatori ordinari s'eu extraordinari in cursulu preparativu ori alu academiei de montanistica ori a cellei de silvicultura, trebuie s'è aiba testimoniu de maturitate, s'eu si testimoniu indestulitoriu de pre tote trei clasele dela cutare scola reala superioara.

Ascultatorii extraordinari va fi primiti, totu insulu, care va areta, că e preparat u indestulitoru in scientiele reale, care preparatiune se poté excepta la vre'unu gimnasiu superioru s'eu scola reala, si pentru acea in totu anulu se tiene unu asemenea examen la academia.

Ascultatori ordinari se primesc immediat in cursulu special si acei-a, cari voru dovedi qualificatiunea loru si prin testimoniu de la institutulu politehnico (academia de

arte.) Asculuatorii extraordnari voru trece in cursulu specific, după ce au absolvit objectele preparative barem cu succesul îndestulitoriu.

Cine voiesce a face essamenu de primire, e detoriu a depune 20 de fl. v. a., banii essaminarii.

In serviciu de statu se primescu de comunu numai asculuatori ordinari absoluti.

Altcum nu se solvescu d'in partea asculuatorilor didactre pentru propunere la academia, ci afara de tacs'a pentru essamenulu loru de susceptiune asculuatorii mai sunt detori a depune una-data pentru totu-deun'a 5 fl. pentru inscriere, si 3 fl. in cass'a reuniunei tenerimei academice puntru ajutorarea celor lipsiti. Cu toate acestea nu trebuie perduț d'in vedere, că caletorile (escursiunile) de invetiare pretindu ca la 50 de fl. pre anu, pentru acoperirea caroru-a trebuie să se deoblige perintul său tutorii prin declaratiune autentica acclusa la recursulu de primire.

Recursele de primirea proovedite cu testimoniele necesarie si cu dechiaratiunea amintita sunt de a se astern la directiunea academiei montanistice si de forestaria in Siemnitiu; celu pucinu pana la 6 octombrie pentru că cele sosite mai tarziu nu voru fi luate in consideratiune.

Stipendie la academ'a acest'a sunt 44 de căte 300 fl. pre anu, si anume 20 pentru montanisti, 18 pentru forestari, 4 pentru perceptori montanistici; 2 pentru perceptori de forestaria. Aceste se conferescu aceloru asculuatori ordinari, cari pre langa lips'a de avere au arestatu celu pucinu in 1/2 anu, progressu in scientie eminentu, diliginta perseverante si portare morale nepatata.

Afara de aceste mai sunt 2 stipendie de la judecatoria minelor de 315 fl. ocasiunalminte de 500 fl.

In fine individii, cari au absolvit forestarl'a cu eminenta, au spre dispusetiune 1000 fl. pentru ca să-si cascine una qualificatiune mai nalta la cutare institutu d'in tierile straine.

Dela directiunea montanistica si de forestaria d'in Siemnitiu.

Ce ni lipsesce?

Vocea tempului prezinte suna: progressu, apropiare de scopu. Ori care natuie, ori care popor, nu numai, dara ori care individu trebuie se pricepa vocea acest'a, pentru că acelu-a care nu o pricepe său nu voiesce a o pricepe, nu e demnu de numele seu. Nu e de ajunsu că cine-va să aiba qualificatiuni si pregatiri frumose, ci acele trebuie comunicate si cu altii, cari dorescu să inainteze. Acestu principiu l'a observat tote natuile, cari asta-di stau pre unu gradu al culturei cătu se poate de innaltu. Singuru d'in interesulu nostru propriu, fără de a alude la cine-va, să ne esaminăm pre noi, cum stămu si ce ni lipsesce. In anii d'in urma, politic'a, acesta bala lipitiosa, intru atât'a a strabatut tote castele de omeni, cătu chiaru si acej-a, cari sunt chiamati eschisivu a educă, a lumină tenerimea, inca au cadiutu victime acestei bole. Ori in cătrau te intorci, altu ce-va nu audi, decătu politica, pâna chiaru si plugariulu inca politisidia; invetiatorii comunali, partea cea mai mare, cari ţeu trupu cu sufletu aru trebui să staruesca pentru luminarea poporului, de multe ori, intru atât'a si-uita missiunea, cătu e facu de risu. — E forte frumosu si laudabilu, candu cine-va e perfectu in tote; dara: unum est f ciendum, alterum non negligendum.

Vremu să inaintem, se ocupămu unu locu onorificu in cadrul poporeloru, vremu să ne pregatim atleti devoti scientiei, vremu să avemu tinerime culta, cu cunoștințe vaste, cu cunoștințe in tote ramurile scientiei; inse de midiluce nece grige n. avemu. Lauda Dlui, avemu patru gimnasie complete si unulu inferioru, dara, dorere, unde ni sunt manualele pentru invetiamentu? Avemu in tota comun'a — celu pucinu cu numele — scola, dar' unde sunt manualele cele mai necessarie, unde este unu abecedarul de Domne ajuta. Să nu pomenim cele vechi, de Boiu si Petri, că acestea si-a jocatul rolul; celu mai nou de Gherla, inca nu corespunde; celu d'in Pest'a? e de ajunsu atât'a, că e d'in Pest'a si tradusu de pre unguria; celu blasianu se apropia mai tare de scopu.

In gimnasie studiele cele mai essentiali, fizic'a, matematic'a, etc., se propunu fără manuale, numai dupa explicația profesorului si dupa notitiile, ce si-le pote face bietulu studente, neavendu grige la essenti'a lucrului si la aceea, că să-si notedie ce-va.

Si ore de unde vine acestu reu, că nu sunt manuale? au de acolo, că nu e cine să le compuna? Nece de cătu. De acolo, că in cele mai multe locuri Blasius, Beiusiu, Bradu, Nasiedu, professorii sunt totu-odata si candidati de preoti, cari, pâna li se da o statuie parochiale dupa placu, propunu cătu de sila, cătu de mila, apoi se ducu, avendu merite, de DD. protopopi, si asié tocma precandu pote s'au perfectionat intr'atât'a cătu să-si pricepa studiulu, lu-lasa la altulu teneru; — parte că in multi omeni domnesce ambitiunea, d. e. apare unu manuale pentru gimnasie in B..... cum să-lu propunu eu — dicu ei — manualulu altui-a, au eu nu-mi sciu face? si asié cu altele, de aci naturalmente urmedia, că manualele romane in capulu autorului de ora-ce studentii de la unu gimnasiu sunt prea-pucini, că celu pucinu spesele tiparirei, să se reintorca.

Cu ambitiunea nu vomu merge de parte. Acestu reu s'ară poté redică asié: că DD. prof. de la gimn. romaneschi să se adune in o conferintă, si să desbată obiectul amesuratu insemnetatii lui, si să decida: că fia-care se nisuiasca intr'acolo, că să scota manuale scolastice la lumina — precum este acest'a in Germania, unde nime nu pote fi profes. de nu si-a compus elu insu-si studiulu, ce voiesce alu propune, si acelu-a să se primesca in tote gimn. pâna va apară altulu mai coresponditoriu, de o cam data să avem grige mai multu de scopu, decătu de punga. Un'a si aceea-si carte d. e. fizic'a o potu lueră doi, trei; unul se occupa cu electricitatea, altulu cu chimia si alu treilea cu optic'a, etc. si potu să aiba manualele necessarie, numai domisioria lene să fia tramisa unde-va la scalde. Nu este ce-va mai molestu decătu a invetiá d'in scrisu pentu că unu manualu că acestu-a nu e corectu, e pre scurtu fara, intieselu si căte alte defecte mai are, e cu greu a le enără.

Zelau, in iuliu 1872.

Unu teologu absolutu.

*De pre malulu dreptu alu Muresiului
9. iuliu st. n. 1872.*

Neci una anima atinsa cătu de pucinu de simtiemete nobile umanitare, nu pote remané nesuspinandu, vedindu miediele mărsiave, de cari se folosescu poternicii dñe, că să-si satisfaca dorintiele.

Vedindu dusmani nostri confusionea, in carea cadiu-remu, avendu atât'a (!) conducatori politici, se folosira de ocaziune, si inca cumu?

Dupa ce adeveratii romani d'in cerculu de susu alu Turdei nu primira necf una scire despre conduit'a romaniilor in politic'a presenta ei remasera apartenendu programei d'in 7-8. martiu 1869.

Guvernoul inse si-avea de multu preparati argatii; acesti'a cu mana tare si bratul inaltu cutierara tote anghiu-re romanesci, strigandu „Osana“ lui Kemény si amenintandu plebea demna de compatimitu, că vai si amaru va fi de capulu ei de nu va tiené cu „jobb-párt.“ Amenintarirea inse fu fărmecatoria pentru bietulu poporu, că-ce dlu br. Kemény garantă la toti alegatorii spesele caletoriei, ma celor mai departati pre langa acestea si 5 fl. v. a.

Diu'a alegerei de deputatu eră menita pre 5. iuliu st. n. Inca d'in 4 ale acelei-a-si, desu de demanetia sunau trasurale pre căile pietrose a betranilor carpati, si fiendu sera, in dñu'a aceea ajunsera Romanii in comun'a romana-ungara Disznajó. Atunci machin'a dñui Br., servulu guvernului, ves-titulu jude procesuala apară in midilocul loru si le dise „pace voue!“ Resufl andu nu'a, apoi continua „cumu m'a tramisul pre mene tatalu mieu (Kemény) asiá si eu trimitu pre voi la Sz.-Regén (impartindu toturorul cart'a de visita a poter'cului baronu), să intrati si să pro-poveduiti că numai tatalu aie potere, deci rumai pre densulu lu-voiti; Eta aici aveți și miei tota ce ve poftesce anim'a (zama jidovésca) si pana demanetia ve ospetati si fiti copii buni de voiti să nu ve tramtut intru imperatia diabolului!“

Si sfundu acestea s'a departatu, eră poporulu romanu insuflatu de spiritulu lui Itzig a inceputu a graf in tote limbele, adorandu pre Kemény Kálmán. Si facundu-se demanetia plecară intre timpane si chimvale bene resunato-rie, si ajungundu la loculu fericirei, dupa ce odata facura omagiele, dñui K emény, intrara cu totii in gradina, unde dlu demandă să se aduca 5 panii si 2 pesci; d'in acestea mancadu 5000 de omeni afara de muieri si prunci (că-ci si de acesti-a fure) remasera că la 12 cosiuri de farimature, că-ce nu lipsira de aici nece sfinti parenti reverendati, seraci cu duhulu, dar' totu-si pleni de daru . . .

Dar' să nu intendiu povestea; poporulu romanu că la 800 (di optu sute) de votisanti d'in cerculu de susu alu Turdei proclamă foră să scie — că-ce siedulele le primise oficialminte prin dlu jude processuale, d'impreuna cu mandatulu, să le arunce in urna candu se voru pretende — pre dñu baronu Kálmán Kemény, mamelu d'in jobb-párt de reprezentante alu seu.

Inainte numai trati Magiari pre calea apucata, că-ce pocalulu era-si e plenu, si cea mai debila miscare luană versă!

Apostolica Maestate si Mare Principe! mai arunca privirea-Ti paterna si prin coltijulu orientale allu imperiului si vedi ce fapte nobile esecuta servii tei! Cutediamu a crede, că vediundu atari crime sacrilege Ti-va fi mila de serumanulu poporu nefericu, carele iubindu-Te se mira, cum poti permitte acestoru mameluci, să-lu tratiedie că pre anu animalu.

Fiuulu plebei.

Copia.

Onorab. Directiune reg. a Cartilor funduarii pentru Transilvania, in Clusiu.

Noi ne bucurămu de o lege, care M. Sa Prea-bunul nostru Rege a sanctionat in 6. decembrie 1868. si s'a promulgatu in ambele camere a tierei in 7-a decembrie 1868. — O astu-feliu de lege asta-di este la noi art: de lege XLIV din a. 1868 „despre egal'a indreptatire a nationalitatilor.“ — (Lucus a non lucendo. Red.) Limb'a, care

este nu numai conditiunea naturale de vietia si desvoltare, dar' si caracteristic'a unui popor, este obiectul celu mai important alu acestei legi.

Institutul Cartilor funduari este celu mai delipsa in tierra, că numai acelu-a-si asecuradja creditul pre reabilitati si dreptulu proprietati, — acelu-a apéra pre proprietariulu intabulatu in contr'a vatemarilor nedrepte, — asecuradia pre creditoriu in contr'a debitoriului, — areta gradulu creditului, — si asecuradia averile orfanilor. — Noi tare amu dorit, ca cătu mai in graba să se introduca cartile funduari si in comun'a nostra, — si dorint'a noastră o vedemua asta-di intru atâtul realizata, că in alu 9. 1. c. a sositu comisiunea localisatoria in comun'a spre inceperea antelucrariilor, resp. a localisatiunei; — inse cu dorere trebue să ne plangem uor. Directiuni, că conducatorul acestei comisiuni D. Bálinty Pál nu vre să ne respecte limb'a — tote cererile nostre, ca Protocollele cartii funduari se le conduca in limb'a romana, fiindu-că comun'a acést'a e curata romana, si si-are limb'a sa protocollaria cea romana, — le-au refusatu dicendu in antea poporului adunatu la introducerea sa, cum-ca dinsulu are instructiune de la superiorii sai, ca numai in limb'a magiara să lucre, era comun'a numai pre spesele salie pote să si-traduca operatul acesta si in limb'a romana.

De ora-ce dara in art: de lege IV. din anu 1869 6 litt: d.., prin care se reguldi'a definitiv cestiunea limbei se dice, că limb'a magiara are să se aplice exclusiv numai la judecatorie mai innalte urmedia, că pentru judecatorie de I. instantia precum și pentru conducerea Protocollelor Cartii funduari, in privint'a limbei, remanu in valore totu numai §§. 3, 8. 9. si 11. din Art: de lege XLIV — 1868.

Considerandu dèci, că limb'a protocollaria a acestei comune este dupa dreptu cea romana, — considerandu, că populatiunea acestei comune este curata romana, care nu pricpe limb'a magiara; conformu §§-loru 7, 8, 9 si 11. art: de lege XLIV. — 1868. urmedia necesariu, ca Protocollele Cartii funduari in acést'a comună să se conduca in limb'a romana.

Dreptu aceea subscrissii proprietari d'in comun'a Filea, adunundu acést'a la cunoscint'a Innaltoi Directiuni reg. a cartii funduari, o roga, să bine-voiasca a impune Conducatorului Comisiunei localisatorie a cartii funduari adeca Dlui Balinty Pál, ca observandu, si urmarindu in privint'a limbei cu rigore dispositiunile legei, Protocollele Cartii funduari in ast'a comună, se le conduca in limb'a romana.

Filea in 11. iuniu 1872.

(urmedia 85, subscrieri alle proprietarilor.)

De sub Tersioru, 6. iuliu, 1872.

Stim. Die Red! Amu cettu multe ieremiade despre alegerele de ici si colea; amu vedintu cătu de usioru devingu adi coruptiune si terrorisarile caus'a cea drépta, si caderea in totu loculu se parea motivata, majoritatea — ori prin ce mediloce să fi fostu acea cascigata — a calcatu pre grumadii minoritatii, a reosîtu cu candidatulu său, lucru prea naturalu; — dar' casulu nostru d'in Alesdu e fara parechia in anialile constitutiunii magiare! — Da, că-ci n'a m inca scire o assemenea alegere, unde să fie si-are mai deosebitu mai multa majoritatea, — in lipsa de candidatul! Noi alesdanii ne potemu fală cu acesta inventiune noua, fiendu capulu sfndilu! Tote ostenele facute in cursulu unei lune intregi, alergatulu de la una conferintia la alt'a, isbitulu in susu si in diosu pentru informarea, disciplinarea alegatorilor si intrunirea aceloru-a intr'o trupa compacta, unde să nu pota strabate neci corrumperea neci terrorisarea, — cu care mediloce dispunea si aici — că pre totu loculu — cei de la potere — se prefacura in fumu in demaneti'a alegerei. — Candu intrarămu in Alesdu in fruntea alegatorilor, cari erau superbi că in urma voru să vedia pre omulu atâtul laudatu — pre candidatulu loru, partid'a contraria intre hohote incepă a ne insultă, „că ni a fugit candidatulu“ va să dică, ne a lassat la icona!!

N'amu voitu să credem, dar' pre urma totu-si debu să ne convingem despre adevărul tristu; abdicarea datata d'in ser'a premergatoria alegerei nemici tota dubitatea majoritatea alegatorilor era fara de candidatu.

Nu cunoscemu inca motivele acestei abdicarii; dicundu improvisate, neci caus'a cum de nu se intemplă aceea mai de timpuriu, dreptu aceea, credu, că Dlu Antoniu Mocioni nu va luă in nume de reu de cum-va lu-vomu rogă, să ni deslege acesta enigma, — atâtul in interessulu său, cătu si allu nostru, că să ne potemu justifică inaintea poporului, care de atunci ni striga totu meren, că l'amu insiellatul.

E lucru prea naturalu că, intre assemenea inpregnări, ni eră perduta caus'a, — parte că confusiunea preventă d'in acéstă faima neasceptata ne lovi in asié mesura, in cătu neci că poturamu cu getă la candidatiunea altui romanu de partit'a natuiale, parte că romanii audindu de abdicarea Dlu Mocioni, pentru care, de-si cu totulu necunoscutu in cercu, erau insufleti pana la esaltatiune, incipura a se dissolue, reatorandu cătra casa la lucru, său trecundu in castrele guvernamentalului Gozmanu.

Confusiunea deveni cu atâtul mai mare, cu cătu una parte d'in intelligentia, ajunse tardiu dupa deschiderea alegerei in orasii cu acelu cugatu, că cei de facia voru fi

facentu candidatiunea, ei potu veni la votisare si mai tarziu! Ungurii de partid'a stanga cari erau toti de partid'a mocioniana si stateau sub patru standarde cu inscriptiunea candidatului national, vediendu ca nu au ce accepta de la noi, numai ca D. Gozmanu se nu se alega prin aclamatine candidata cu grab'a pre advocatulu d'in Orade Teleschi care si capeta 230. voturi.

Nu voiescu a scrie aci decursulu alegerei, ca-ci ar trebui se fiu prea lungu. — Onorat publicu romanu a potutu cesti despre mai multe alegeri unde a ajunsu manile celle lungé alle lui Lonyay et comp. — Eroului foră indoieala — a fostu contele Haller, despre care considerandu manier'a cu care se portă printre alegatori asiu fi jucatu si de trei ori, ca e catare hentesiu d'in Orade, apoi preecum andu densulu e fiispanu si inca in cottulu Zandandul!

In allu doilea locu trebue se amintescu pre Pop'a Pasiosiu man'a drepta a celui primu, care in decursu de doue septemane premerse alegorii, siu norocosu a se caruti in batarulu — si inca de-a drept'a amintitului fiispanu. — On. publicu cunosc pre acestu omu desperat de la alegurile trecute, densulu era candu-va si popa si fabricantu de pasporturi false de vite cascigate fara bani. — Ei dar totu-si nu tieni ordinea cuvenita, — Cine sunt ore acei doi preoti ce stau in midiloculu celor, strembi de drapti? sunt necunoscuti pre Crisiul nostru? Unu vecinu mi-si optesce, ca sunt misionari, ce nu-mi prea veni la societă sciindu ca pre la noi nu se afia adi neci unu paganu. — Dupa intrebari si respunsuri mai detaiate auditi apoi, ca cei doi frati in Christosu sunt misionari politici tramisi d'in partea ordinariatului oradanu pre grumadii celor doi preuti; cari nici la repetitile admonitioni nu lasara lupta santei nostre cause nationali.

Acesti doi bravi preuti, cunoscandu fracea lui Clemente V III., respunsera „non possumus”!

Si cu aceste amu gatatu, Gozmanu si-pote gratulá ca n'a avutu contr'a-candidatu, ca-ci de erá — se si fostu macaraturcu — intielegu la tempulu seu — bietulu betranu ar poté face si mai de arte drumurile comitatului; nu se laudar' nici candu prin foile magiare, ca densulu s'a alese de deputat in uim'a popularitatii selle. Spunemu verde Dlui Gozmann, ca in cerculu nostru electorale nu are nici atat'a popularitate, catu e negrul sub unghia; nu! mai alessu de candu lu vedemu rediemandu se pre unu Haller si pop'a pasiosiu. — D'apoi de ar sci catu de tare lu iubimu noi romani mai alessu daca fairos'a dechiaratiune, d'in ser'a alegorii „ca Dsa merge la dieta fora limba (credemu!) neamu si natiune! Duca-se in scirea lui Dumnedieu, si reintorca era-si sanatosu, dar in cerculu nostru elect. nu-lu mai ale-gemu deputat.

In fine, alegorii de partit'a nationale d'in cerculu nostru elect. aru dorit se cunosc: ce causa au potutu indemná pre D. Ant. Mocioni, d'a renunciat la candidatura? Unii, vediendu renunciarea facuta in ultimulu momentu credeau, ca succesulu d'in Sîri'a ar fi causatu-o, noi inse nu astam ca acesta impregiurare ar poté fi cauza de ajunsu pentru ca potea se fia allessu si in done cercuri elect. cedentu apoi unulu pentru unu altu romanu de part. nat.

N o v a c u.

A v i s u.

Domnii collectanti sunt rogati a tramite coletele pentru collete in favorea casinei romane d'in Vien'a, cu, seau fara collecte sub adressa „B. G. Popoviciu, Fleischmarkt nr. 15 in Vien'a.”

Vien'a in 17. iuliu 1872.

C o m i t e t u l u.

V A R I E T A T I .

*. (Multi amici publica) Prea S.Sa D. Dr. Iosifu Pap-Szilagyi, Eppulu gr. cath. Oradanu, pentru Parochia gr. cath. d'in Oppidulu C. Simandu (Cottu Aradu) a cumparat pre spesele selle proprie: una casa cu fundulu intravillanu, de locuintja scolaria gr. cath.; era 1/4 parte de sessiune de pamentu estravillanu spre folosint'a Preotului gr. cath. localu, cu vretiu 1150 fl. v. ..; pentru care faptu generosa, si ingrigire parintesca i-rostimu cea mai ferbinte multiamita fiesca. Datu d'in siedint'a scaunului scolaru gr. cath. tienuta la 11. Iuliu, 1872. — In dumele scaunului scolaru: Aloisiu Fratea, presied. scaunului scolaru.

*. (Consumtiunea carnei de calu.) In macelari'a de cai a suburbii Brigittenau in Vien'a au fostu taiati in patraviulu alu doile alu a. c. 670 de cai si 10 fure retrasi de la taiatu; daca se asemenea nrulu acestu-a cu celu d'in patraviulu alu doile alu annului trecutu, atunci appare unu plus de 200 cai. Consumtiunea acesta a carnei de calu, care crese atat de insemnatu, provine de acolo, ca Vien'a posede de presinte una multime mare de cai, si afara de aceea carnea de vacca e forte scumpa.

*. (Archivul familiei Kallay) este unul d'intre cele mai avute, cate se afia in tiera. Fridericu Pesty, membru alu academie magiare a decopiatu nu mai pucinu decat 250 de documente, cari tote se refereau la cottulu Torontalu, Timisui si Crasieu, si sunt fara de escep-

tione d'in epoca regilor d'in cas'a lui Arpadu de pre tempulu anjouenilor si alu lui Sigismundu.

*. (Publicatiune) Essaminele de statu d'in forestaria (parcuri) se vor tiené in a. c. in 7. octombrie si continuativ conform modalitatilor de pana acum, si in locurile urmatorie: anume essamenul d'in forestaria superioara in Pest'a; era esamenul personalului de forestaria subordinata, — pre langa cassarea esamenului inferioru indatatu a se tiené in Pest'a, se va tiené in Clusiu, Posoniu, Kaposvár, Cassiovi'a si Temisior'a.

In Clusiu, pre langa cassarea esamenului d'in forestaria superioara indatatu a se tiené pana acum, se va tiené numai essamenu d'in cea inferiora pentru personalului de forestaria subordinata, pentru care comisariulu guverniale va face la tempulu seu dispusetiunile trebuintiose.

Drept u-aceea sunt invitati toti acei-a, cari voiescu a face essamenu de statu d'in forestaria superioara, spre a poté obtiné unu oficiu coresponditoru qualificatiunei, ca se-si asterna cursele prove diute cu testimoniele originale precum si cu una disertatiunea despre objectulu forestariei nainte de essamenu, celu pucinu pana la 20. sept. a. c. la ministeriulu de agricultura, industria si comerciu, era acei-a, cari dorescu a depune essamenu d'in forestaria inferiora, se-si indrepte cursele la prefectii (comitii supremi) d'in locurile, unde se voru tiené essamenele. De la ministeriulu de agricultura, industria si comerciu.

*. (Educatiunea in Romania) Dupa unu tablou, ce s'a publicatu de ministrulu instructiunei publice avemu in Romania 2130 scole primarie rurale si 239 urbane, pentru ambele sesse; care impreuna cu scoalele private, cu cele pentru instructiune speciale si superiora facu in totalu 3591 scole si 3797 invetatori, institutorie, de profesoari si profesorie. Numerulu elevilleru si elevelor primari d'in comunitatele rurale este de 61,082, era d'in cele urbane de 26,667; instructiunea superiora numera 393; toti acestia insumati impreuna cu elevii d'in scoalele secundarie, private si de instructiune speciale dau unu numeru totalu de 104,033 de elevi, d'intre care 15,668 sunt fete. Internii sunt in numeru de 1,686 si esternii 92,454. Precum vedem cifra de 104,033 este destulu de mare in proportiune cu populatiunea si midilocele de care dispunem.

Speram, ca in fie-care anu acestu numeru va sporii, ca-ci in acestu sporiu vedem progresul intelligentiei si sperantia viitorului. Cifra elevilleru si aceea a poterei armate forméza impreuna termometrulu, cu care se mesura vitalitatea si desvoltarea unei natiuni.

*. Press'a.

*. (Una a ne cedota despre Louis Napoleonu) Lulu (fiulu lui Louis Napoleonu) intrebă de curendu in Chislehurst (Anglia) pre tatalu sen, ce deosebire este intre accidentu (intempiare), si malheur (nerocire). Fiulu meu — respuse fostulu imperatu — daca in imprejurariile de facia D. Thiers ar picat in apa, acest'a s'ar numi o intempiare; daca insa elu va fi scosu, atunci a este s'ar numi o nerocire.

*. (Cele cinci graduri ale crimei) dupa classificarea mai moderna sunt: 1. Celu ce fura unu millionu este numai unu financieru; 2. Care fura diumatate de millionu este unu calculatoru de lege; 3. Care fura 100,000 este omu de nemica; 4. Celu ce fura 50,000 este facutoriu de rele; 5. Celu ce fura una pane sau una parechia de caltiun este unu afurisit si urginitu, care merita carcere si spendiuratori.

*. (Unu curte esanu) Una dama mergandu in Parisu cu omnibus fu pradata. Ea se duse la comisariulu de politie si declară, ca talhariulu trebue se fie tenerulu, ce a siediutu langa ea: Nu ati simtitu nimicu? intrebă comisariulu — O dara; respunse dama, amu simtitu, ca se lipsea virtosu de mine. — Si nu ati disu nimicu. — (Dama ce ochii in pamentu) gandemu, ca voesce se-mi faca curte.

*. (Statistica) Dupa reportulu, care servisse de baza la nou'a alegere pentru congressulu besericescu alu Serbiloru, in Ungaria locuescu 1,027,653 serbi de confes. gr. orient. Cele mai mari comune serbesci sunt: Chichind'a-Mare cu 15,000, Zomboru cu 10,477, Panciova cu 9000, Versietiu cu 8031, Saravola cu 8300, Neuplat'a cu 8050 si Becichereculu-Mare cu 8031 locuitori serbi. In Bud'a-Pest'a locuescu 600 serbi.

*. (Numerulu teatrelor d'in Europa) O foie d'in Parisu da urmatorea statistica de teatrile aflate in diferitele tieri: Italia posiede 348, Francia 337, Germania 191, Spania 168, Austria 152, Anglia 150, Rusia 44, Belgia 34, Holland 23, Svitiera 20, Portugalia 16, Suedia 10, Danemarcia 10, Grecia 4, Turcia 4, Romania 3 si Serbia 1 teatru.

*. (Honegger) La alegerea trecuta de deputatu in Neutra, honvedii (militari) stationati acolo s'au portat in unu modu revoltatoru. Impingeau si loveau omenii fara cauza rationala si amenintau neincetatu cu impuscare. Redactorulu diuariului „Nyitra” cuteza a vituperá in unu modu blandu aceste brutalitati; officierii inse lu-silira a primi duelu, in care bietulu redactoriu fu greu ranitu la capu si umeru.

*. (Poporatiunea in imperiul rusesc) se urca la cifra de 81. 500,000 locuitori, d'intre cari 61.520,000 sunt in Russi'a europeana, 5.310,363 in regatulu Poloni'a si 1.794,911 in Finland'a.

*. (Vinscumpu) Precum li place diuarielor

germane a serie despre Americ'a cate si mai cate monstruositati, tocmai asié facu si cele americanee. Unu diuaru american d'in Boston scrie, ca regale d'in Vürtemberg'a bă in fia-care d'vinu vechiu de 200 ani, si pretiul unei butelie face 200,000 dollaru.

*. (Fortuna) Lun'a trecuta a domnitu in Ceic'a (Bihari'a) unu orcanu, ca care nu este in memor'a celor mai betrani omeni de acolo. Viforul aruncă de pe claille de grâu de pre campu, desradecină arbori, si descoperă casele omenilor.

*. (Comunitatea Belgradu), capital'a Serbiei, la suirea pre tronu a principelui Milanu, vré se dă spresiune eclatante sentimentelor sale de bucuria. Pregatire pentru acesta serbatore nationala d'in 22 augustu, sunt grandeose. Invitatii numeroase s'a tramsu atatu prin Serbiei catu si prin cele-lalte tieri esterne. Comunitatile Bucuresti, Iasi, Aten'a, Petropole, Moscovia, Kiew, Viena Pes'ta inca sunt invitata la o parte prin delegatii sei la serbatore nationala a Serbiei.

*. (Uscisudefulgeru) Septeman'a trecuta, redicundu-se una vreme grea, preutulu d'in comunitatea Damosiu (Biharia) tienendu de desiert'a credintia, ca prin tragedia campanelor va alungá tempestatea, se suf in turnulu besericiei. De abie apucă inse funi'a campanei, candu unu fulgeru numai de catu lu-trant la pamentu si preutulu remasce mortu.

*. (Despre crescerea populatiei) in Prussia si Francia unu membru alu academiei de medicina d'in Parisu facea unele comunicari, in urmarea caro-ura suta de parohie casatoriti produc 460 de prunci in Prussia, in Francia numai 300. Proportiunea percentului nascutilo u catre populatiune este in Prussia 3.98, in Francia 2.55. In Prussia vinu pre anu 13,300 nascutii mai multu decat morti pre unu millionu de locuitori, in Francia numai 2400. Prin urmare Francia ar avea lipsa de 170 de ani pentru ca se duplice populatiunea, Prussia numai de 42. Britanni'a mare de 52 si Russi'a de 62 de ani.

*. (Una scene a comicei) s'a petrecut mai devreme de pre piaci'a Hentif in Bud'a. D'intr'o feresa a unei case de pre piaci'a ecesta se audia unu toietu, ca-si cum s'ar certa amaricu doi omeni intr'o chilia. S'a adunatu una multime mare de poporu naintea ferestei, cari se scandalisau de intemplarea acesta rara in cetati, ca la feresa deschisa se se produce asiasi toietu urtu. In urma clopoti cineva, ca-si cum ar chiamat ajutoriu. Deci fure chiamati servitorii politiei, ca se impedece ceva casu de morte. Unu omu de securitate inca a atrinutu in locuinta si se-a rentorsu cu aceea veste, ca neci unu oimă nu se afia in chilia si cumea totu toietul este produs de unu papagaiu, care petrece tempulu in modulu acestu-a.

*. (Medicul officace) contr'a sterpirei mormonariei (poligamie) fù adoptatu in Americ'a, anume se importa unu numeru mare de modiste cu marfa loru scumpa in Utah. Nu preste multe septemane mormonii au de a refui una asiasi suma mare, catu mai buurosu intorc spatele poligamiei.

*. (Congressul statisticu) La alu optulea congressu statisticu, care in 20 augustu se va deschide de clironomulu Russiei in Petropole, la indemnul guvernului, Ungaria va fi reprezentata prin DD. Carolu Keleti, Ionu Hunfalvi, profes. Ales. Konek si consil. minist. Ales. Havas.

*. (Permutteriunea consulara) Intr'una corespondentia d'in capital'a Serbiei, publicata in diariul „Wanderer” se dice ca intemplanu-se, ca D. br. Schlechta agintele dipl. si consule gener. alu Ostrungurie la Bucuresti se se permute la Teheranu, are se si fia inlocuitu prin D. Benedictu Kallay, actualulu agint la Belgradu. Acestu agint alla contelui Andrassy au facut multa sfara in tiera serbescă, nu atatul prin eminențile calitatii diplomatici, catu mai vertosu priu nedibaci sa stricandu relatiunile cordiale de mai nainte si causandu una tensiune intre Serbie si Ungaria, care numai prin permutterea lui Kallay se va poté — daca se va poté — inlaturá. La Bucuresti, D. Kallay, nu va poté compromite relatiuni cordiale, ba neci macaru amicabili.

*. (O familia de criminalisti) Unu hotiu betranu, care este din o familia de hoti vestita dejă de la 1823, fù eli beratu dilele acestea d'in puscaria de la Spandau (Prusia) dupa ce si-a facut osind'a de 10 ani, cu care a fostu osindutu cea de pre urma data. Acestu puscariasi, devenit betranu si caruntu prin puscarii si arresturi preventive, n'a fostu de la vîrstă lui de 16 pâna la 54 patru ani liber; totu asemenea era si alta ruda a sa, care avea o sorte si mai curiosa. Acesta se insură si chiaru in dio'a comunie fù ridicata de la masă nuntala in urmă unei denunciari a unui camaradu alu seu, ce fù prinsu asupra faptului si lu-declarase si pre elu de complice. Elu fù osindutu pre cinci ani la reclusiune si candu dupa terminarea acestei pedepsei fù eliberat, tiner'a s'a socia se gasea si ea osindita la 6 ani de inchisore, apoi candu ea fù eliberata, era si elu se gasea arestatu preventiv, dara curindu fù achitata, incatua a treeutu mai bine de doi-spre-dieci ani, ca tinerii casatoriti se putura intilni liberi pentru asteia ora.

*. (Un actu de spiritu al lui Strossberg) Intr'unu timpu pre candu hartile Romane erau forte cotate, Strossberg venduse unu literaturu cunoscutu unu mare numeru de actiune cu unu preț multu mai josu

